

CANDIA, olim C R E T A.

CRETAM hodie Candiam vocant, maior est Cypro, minor autem Sicilia & Sardinia, quibus solis in toto mari Mediterraneo cedit, interim nobilitate & fertilitate par omnibus. Olim centum urbibus claram fuisse prisca scriptores tradunt: earum circiter quadraginta Plinij ætas novit; hodie verò, Bellonio auctore, tres tantum alicuius nominis habet; quæ sunt, Candia Venetorum colonia, unde insulæ nomen, Canea & Rhetimo. Ambitus insulæ quingentorum viginti milium passuum est. Vbiq; montosa, obq; id incolæ admodum venationibus addicti. Nullus inibi navigabilis fluvius. Sed neque noxium animal gignit. Hanc insulam nobilem, ex toto terrarum Orbe cognitam, facit optimum vinum, quod incolæ Maluasiam vocant; indeq; per omnes Orbis ferè partes auhitur. Hoc vinum antiqui Pramnium vocarunt, auctor Bellonius. Volaterranus putat hodie pro Aruissia, Maluissia dici, adiectione vnus litteræ; additq; quòd id genus vitium ex Aruissio Chius insulæ promontorio (vnde Aruissia vina olim) in Cretam delatum sit. Cupressorum arborum ad naues fabricandas, hîc maxima copia. Hæ tantæ altitudinis nascuntur, adeò vt spectabilis nihil humano visui sit, inquit Dom. Niger. In hac insula Labyrinthus fuit à Dædalo ad Ægypti exemplar (Plinio teste) fabricatum. Huius adhuc extare vestigia Georgius Alexander eius insulæ Præsul, apud Volaterranum auctor est. Mons est effossus (inquit) ac vndique concauus, vna tantum & angusta via aditur. Dux loci peritus præcedit cum ardente funali, inextricabilem errorem per tenebras monstrando. Petrus Bellonius verò, antiquorum operum diligens inuestigator, & qui hanc insulam nostra tempestate non otiosè perlustravit, lapidicinam hîc olim fuisse, non Labyrinthum ait; vulgo Cretensi sic tamen vocari, quod verisimilius est, cum Plinius scribat suo tempore nulla extitisse eius vestigia. Sed huius loci ex Bellonio hîc adiciam descriptionem. Locus est inter Gnosium & Corynam, qui cum olim ad lapides excidendos admodum idoneus videretur, indigenæ eius loci lapidicinam ibi construxerunt, ex qua cum multi lapides indies exciderentur, multa subterranea excisa sunt diuerticula, ita vt cum quis per lapidicinam incedit, in multos anfractus incurrat. Letho flumini vicinus est Pseudolabyrinthus ille, in quem cum quispiam est ingressurus, necesse est eum rusticos è vicino pago accersere, vt cum candelis ingrediatur. Sed in ea tot vespertiliones stabulantur, vt nisi quispiam sibi ab eis caueat, dum obuolant, suis alis faces extinguant. In lapidicinæ autem centro magni reperiuntur stercoreum vespertilium acerui, tenellique adhuc eorum catuli pendentes. Parres cum volare desierint, se nec parieti affigunt, nec in pedes stant, sed illic in trabe pendent, quod nostri in lignorum rimis faciunt. Hactenus Bellonius. Huiusmodi vespertilium historiarum, planè vt eam hîc describit Bellonius, videor mihi interfuisse, cum Roma Hostiam animi gratia proficiscebam, atque in itinere ad portum Traiani, vt eius ruinas conspicerem, sub terram, conducto prius meo hospite, vt face ardenti præiret, descenderim. Ioui olim consecrata fuit, quòd eum hîc natum alitumq; & sepultum credidit antiquitas. Bordonius testatur ad huius Insulæ partem Septentrionalem esse sub terra antrum, hominum opera excauatum, patens quadraginta cubitos in longitudinem, quatuor verò cubitorum latitudinis; atque hoc hodie Iouis sepulchrum appellari, & in huius capite etiamnum eius Epitaphium litteris scriptis extare.

Incolas olim nauigandi peritia maritimarum vsu principatum tenuisse, vt qui mari cinguntur vndiquaque, scribit Strabo; atque inde adagium, Cretensis mare nescit. Horum etiam vanitatem, fraudulentiam, mendacitatem, & alias improbitatis notas, plurimis conuiciis incessevit antiquitas; hinc adagia, Cretiza cum Cretensi, Cretensis Cretensem, Cretensis cum Aegineta, E Creta raptus, &c. Qua ratione quoque apud Diuum Paulum malè audiunt. Sed vereor ne quod parcemiis in Cretenses iactatur, re vera quoque in quamplurimas alias nationes (ne dicam omnes) nimium quadret.

Hanc insulam primus in Romanorum potestatem redegit L. Cæcilius Metellus Creticus anno ab vrbe condita DCXCV. Sequentibus temporibus sub Imperatoribus Constantinopolitanis fuit; postea concessa Bonifacio Montisferrateni, à quo demum Venetis diuendita fuit, anno à Christo nato MCCCIII. quibus hodie patet. Strabo inter veteres hanc diligenter descripsit, inter Neotericos verò Dominicus Niger, Volaterranus, Vadianus, Zieglerus, & Benedictus

Bordonius. Sed nostra ætate omnium optimè Iodocus à Ghiste in suo Itinerario Hierosolymitano; & Bellonius in suis Observationibus.

